

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΕΚΑΘΗΣΑ ΣΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ

Ἐκάθησα στὸ φῶς τοῦ φεγγαρίου,
 Κ' ἦρθε τ' ἀηδόνι κ' εἶπε : Σὲ θυμᾶμαι.
 Κ' ἐκάθησε ψηλὰ σ' ἓνα κλάδι
 Ὁ γκιώνης, καὶ μοῦ εἶπε : Σὲ λυπᾶμαι.
 Καὶ πέρασε ὁ διαβάτης σὰν ἱοκιά
 Κοὶ εἶπε : Ὁ φτωχὸς θὰ τῷ χεῖ χάσει.
 Καὶ ἦρθε τ' ἀγεράκι σιγαλά,
 Μὲ χάρειψε καὶ μοῦπε : Θὰ περάσει.

ΘΑ ΠΑΡΩ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΑΓΙΟΥ

Θὰ πάω λουλούδια τοῦ Μαγιοῦ
 Στὸ στήθος μου πάνω νὰ βάλω,
 Θὰ πάω στὰ γόνατα, σκυφτός
 Θεομὴ προσευκὴ θὲ νὰ ψάλλω : —

Γλυκὰ οἱ ἀγάπες οἱ παλιές
 Στὸ στήθος μου νὰ κοιμηθοῦνε,
 Σὲ ἡσυχίᾳ ἔπνο καὶ βαθύ
 Ποτέ τους νὰ μὴ σηκωθοῦνε.

ΤΟΥ ΧΑΙΝΕ

Γιὰ βάλει, ἀγάπη μου, τὸ χέρι στὴν καρδιά μου —
 Ἀκούς, ἀλοῖμονο, στὸ στήθος πῶς χτυπάει ;
 Ἐπ' ἓνας μάστορης καὶ μέσ' στὰ σωθικά μου,
 Τὸ φέρετρό μου γιὰ νὰ φτιάσει πολεμάει.

Μέσα καὶ νύχτα μαστορεύει καὶ κορφαίνει
 Καὶ δὲ μ' ἀφίνει τὸ φτωχὸ νὰ κλείσω μάτι.
 Γλήγορα, μάστορη, γιὰ νάνε νὰ τελειώνει,
 Νὰ κοιμηθῶ καὶ νὰ ξουχάσω στὸ κρεβάτι !

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Βόσπορος, 10/24 τοῦ Μάη 1910

Φίλε Νουμά,

Ὁ κ. Ν. Πατρινὸς («Νουμάς» 388.8. 1910) δυσκολόφηκε λέει νὰ νιώσει τὴν ἀκόλουθον φράση μὲς τὸ γράμμα μου στὴ Φοιτητικὴ Συντροφιά : «Ὁ ἀγώνας μας θὰ σβυνε ἂν νέες καρδιὲς δὲν ἐρχόντανε μαζί μας».

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΣ*

Μιά βραδιά βγαίνοντας ἔξω τὴν εἶδε νὰ κοιμάται στὴν κρεβάτια κουλουριασμένη σὲ μιὰ γωνιά, καὶ μέσα του ἀναφε ὁ πόθος καὶ τοῦ σκότιζε τὸ μυαλό.

Κ' ἡ καμμένη ἡ Ρίνα ἐνοιωσε κάτι σὰν φίδι πού χώθηκε μέσα στὴν ψυχὴ της, ὅταν εἶδε τὴν περιέργεια τοῦ ξένου. Τὴν πρώτη φορὰ πού τὰ μάτια του στύλωθηκαν ἐπάνω της γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσουν ἀπὸ πίσω, μὲ τρεμούλα τῆς ἐκούνθησε τὰ γόνατα καὶ κόντεψε νὰ σωροβολιαστῇ στὴ μέση τὴν κρεβάτια. Κάτι βαρὺ καὶ ἀβάσταχτο κάθισε ἐπάνω στὸν ὦμο της καὶ ἅμα κατίσθηκε τὴ σκάλα δὲν ἔμπορουσε νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοὴ της. Ὅσο ὅταν βρισκότανε μοναχὴ, λησμονοῦσε ὅλα τὰ πάθια της καὶ χωρὶς νὰ τὸ εἰπῇ κάτι γλυκὸ αἰσθανότανε νὰ

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο.

Τρόπο νὰ μὴ σβύνει ἡ ζωὴ ἄλλοτε δὲν ἔξω παρὰ νὰ περᾷ κανεὶς τὴ λαμπάδα της, ὅσο ἀκόμα τὴν κρατεῖ ἀναμένη, μὲς σὲ μιὰν ἄλλη σόφα πού τὴ δημιουργεῖ ὁ ἴδιος. Σὰν τέτοιας μιάς χαρᾶς φανέρωμα τὸ γράμμα μου. Ἡ ἰδέα μας γίνεται σόφα καὶ ζωὴ.

Πύργοι θεόρατοι γκρεμίζονται ἀπὸ μόνοι τους, καὶ ὄρη Ὑμαλάγια τὰ ροκάνισε σὲ δαμάλια τὸ νερό. Καὶ νά, πού ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου μαζί δὲν κατορθώνουνε νὰ σβύσουν τὴ ζωὴ. Ἀφτηνῆς τὸ μονοπάτι θὰ περάσει, ὅτι θέλει νὰ νιώσει τὴ χαρὰ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίνε.

Ἐχω καὶ ἄλλα νὰ πῶ· μὰ δὲν πειράζει· τὰ λέω ἄλλοι.

ΦΩΤΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΛΙΝΑ ΔΡΑΚΑ

«Δράμα, εἰς πράξεις τρεῖς, τοῦ θαφρο-σεφροῦς ποιητοῦ Τιμ. Ἀμπελά»

Σ' ἓνα ἔθνος πού ἔχει στέρια δραματικὴ ποιή-ση, τὰ πρωτότυπα ἔργα πού παρουσιάζονται κάθε τόσο, ἔστωντας καὶ δίχως καμιά ξέχωρη ἀξία τὰ περσότερα, παρ' ὅτι πάντα νὰ φέρουν καὶ νὰ ξετυλίξουν στὴ σκηνὴ ἂν ὄχι τ' ἀνθρώπινα αἰσθήματα ἀπὸ κινούρια τους ὄψη, μὰ τουλάχιστο μιὰ σύγκρουση στ' ἀνθρώπιν πᾶθος πάνου σὲ ὑπόθεσι κινούρια πού κατακυλᾷ σὲ λύση πρωτόφαντη καὶ ἀπροσδόκητη. Γιὰ τοῦτο καὶ παίρνουνε τ' ὄνομα πρωτότυπα.

Ὁ δραματικὸς συγγραφέας ἀπὸ τὸ ἀπλοῦστατο γεγονός τοῦ καθημερινῆς ζωῆς· μπορεί νὰ ξεσηκώσῃ τὸ θέατρο, ὅμως νὰ κρατήσῃ τὴ βάση τοῦ ἔργου του. Αὐτὸ ὅμως δὲ θὰ πῇ πῶς ἔχει τὸ λεύτερο κάθε κοινοτοπία καὶ κάθε χιλιεπισωμένο πράγμα νὰ τὸ ξεκαφέρῃ μπροστὰ στὰ μάτια μας μὲ τὴ μουντοῦνα τοῦ πρωτότυπου, τόσο χοντρά καὶ τόσο ἀδικιολόγητα, ὅσο μᾶς ἔφερε το κινούριο τοῦ δράμας «Λίνα Δράκα» ὁ κ. Τιμολέων Ἀμπελάς τὴν περασμένη βδομάδα στὸ θέατρο Ἀθηνῶν.

Ἡ σκηνὴ στὴ Ζάκυνθο κατὰ τὸ 18 αἰῶνα. Ὁ Ἀντρέας Δράκας δανιέζεται ἀπὸ τὸν Ἑβραῖο το-κογλύφο Σολωμῶντα Σέρρα δύο φλουριά, μὲ τὴ συμφωνία νὰ τοῦ δώτῃ στὸν καιρὸ τῆς σοδείας χίλιες

λίτρες σταφίδα. Ἡ σταφίδα τὴ χρονιά ἐκείνη πα-θαίνει ἀνεπάντευχη καταστροφὴ καὶ ἡ τιμὴ της ἀνεβρίνει. Ὁ Ἀντρέας Δράκας δὲν μπορεί νὰ ξεπλε-ρώσῃ τὸ χρέος του καὶ ὁ Σέρρας τοὺς βρῆκε στὴ φυ-λακὴ. Σωτηρὴς ἄλλη δὲν ὑπάρχει παρὰ νὰ βρε-θοῦνε οἱ χίλιες λίτρες. Ἡ γυναίκα τοῦ Δράκα λα-βρίνει τὸ θάρρος καὶ παρακαλεῖ τὸν πλούσιον σταφι-δέμπορο Γάμπαρα νὰ τοῦς ἐυκολύνῃ αὐτὸς στὴν τέ-τοια τους περίστασι κρατώντας γιὰ ἀσφάλεια τ' ἀ-σχημικά καὶ χρυσαστικά τοῦ σπιτιοῦ τους. Μὰ ὁ Γάμπαρας μὲ ἄγριο τρόπο διώχνει τὴ γυναίκα τοῦ Δράκα ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ ἀρνιέται νὰ κάμῃ τὴν ἐυκολία. Τότες ἡ κόρη τοῦ Δράκα ἡ ὁμορφὴ Λίνα, πᾶει μονάχη της στὸ σπίτι τοῦ Γάμπαρα ξανα-φέρνοντας τὰ πολυτίμα καὶ παρακαλώντας τὸν πλούσιον σταφιδέμπορο νὰ τὰ κρατήσῃ ἐνέχυρα γιὰ τὴ σταφίδα. Μὰ ὁ Γάμπαρας χτυπημένος ἀπὸ φλα-γερό πόθο γιὰ τὴ Λίνα, πλερώνει τὸν ἐβραῖο Σέρρα καὶ παίρνει αὐτὸς τὰ δικαιώματα τῆς ἀπαίτησής του. Τὸ φανερώει αὐτὸ στὴ Λίνα, διατάζοντας τὸ ξεφυλάκιμα τοῦ πατέρα της καὶ τῆς γυρίζει γιὰ μόνη πλερωμὴ νὰ συγχλίνῃ στὴν ἀγάπῃ του. Ἡ τίμια ὁμῶς Λίνα πού προτιμεῖ τις μέρες ἐκεῖνες τὸν ἀγαπημένο ἀρχαῖοναστικὸν τῆς Γραδενίγο ἀπὸ τὴν ξενιτειά, ἀρνιέται μὲ τὰ ὅλα της, καὶ στὴν ἀπελπισίᾳ τῆς ἀπάνου σκοτώνει μὲ μαχαίρι τὸ Γάμπαρα. Ὅταν ὁ Φραντζέσκος, ὁ ὑπερέτης τοῦ Γάμπαρα, ξαφνιασμένος ἀπὸ τὸ θόρυβο ἔρχεται στὸ μέρος πού ἔγινε τὸ φονικό, ὁ νοῦς του βρῆκε σὲ ὑπο-ψία τὸν ἐβραῖο Σέρρα πού ὁ Γάμπαρας τὸν εἶχε κρύψει στὴν πλαγιὴν κάμαρα γιὰ ν' ἀπιφύγῃ τὸ συναπάντημα τῆς Λίνας, καὶ στὴν ὁρμὴ τοῦ ἀπάνου τονε σκοτώνει. Ὑστερὰ ἡ Λίνα γυρίζει σπῆτι της καὶ δείχνοντας τὰ ματωμένα χέρια της, ξεδιαλύνει τις ὑποψίες τοῦ πατέρα καὶ τοῦ ἀρχαῖοναστικοῦ της πού γύρισε σὲ μεταξὺ ἀπὸ τὰ ξένα, καὶ πού ἡ ἄργητὰ της τοὺς ἔκαμε νὰ τὴν ἀδικοῦν, καὶ ὁ Ἀστυνέμος τοῦ τόπου ἀκούγοντας τὴν ὁμολογία της πῶς γιὰ τὴν τιμὴ της ἔκαμε τὸ φονικό, τὴ συχωρᾷ καὶ τῆς δίνει μάλιστα καὶ τὴν εὐχὴ του τάζοντας γιὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ γάμο της μὲ τὸν ἀγαπημένο της Γραδενίγο.

*

Ὅλ' αὐτὰ ξετυλίγονται μπροστὰ στὸ θεατὴ ἀτεχνα, χοντρά, ντόμπρα. Οἱ σκηνές ξεχωριστές, δίχως κανένα ἐσωτερικὸ πλεξίμο ἀναμεταξύ τους.

τῆς γεμίξῃ τὴν καρδιά. Στὴ μαυρισμένη ψυχὴ της σὰν ἀρχίζε νὰ ξεκόβῃ λιγάκι ἡ συγγραφὴ καὶ ἔπεσε τὸ βράδι μὲ ἀλαφρότερο τὸ νοῦ.

Δὲν εἶχε πάρει ἀκόμα τὸ πρωτότυπ πού ἐνοιωσε ἓνα χέρι ἀλαφρὰ-ἀλαφρὰ νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα. Ἐνῆς φόβος τὴν ἐπίασε ὀλόβρολη καὶ ἡ καρδιά της ἀρχισε νὰ τρέμῃ. Ἐκκεσε νὰ σηκωθῇ, ἀλλὰ δὲν κουνήθηκε ἀπὸ τὸν τόπο της. Ἐβλεπε ὅλη τὴ δύναμη καὶ ἀνοιξε τὰ μάτια, ἀλλὰ καθὼς εἶταν κουκουλωμένη, γέμισαν σπῆτες ἄχρωμες πού ἔτρεμαν στὸ σκοτάδι. Ἐτέντωσε τὸ λαιμὸ γιὰ ν' ἀφουκρα-στῇ, ἡ σιωπὴ βάρυνε ἀπὸ πάνω της καὶ παραλύσε. Δὲν πέρασε μιὰ στιγμὴ καὶ κατὰ κρῦο ἀπλώθηκε στὸ γυμνὸ τοῦ στήθους καὶ γλιστροῦσε ἀπάνω τόσο μαλακὰ πού δὲν ἔμπορουσε νὰ καταλάβῃ τί εἶταν. Ἀναταράχθηκε καὶ μέσα στὸ σκοτάδι δύο χέρια ἐ-σφίξαν δυνατὰ τὸ τροφαντὸ κορμί της. Πάληψε γιὰ νὰ ξεφύγῃ, ἀλλὰ γλήγορα τὰ χέρια της κινήθηκαν καὶ ἔπεσαν ἀδύναμα. Ἀκούσε μονάχα μὲ βιαστικὴ καὶ κομμένη ἀναπνοὴ καὶ ἓνα χέρι πού χάρεινε ὅλο της τὸ σῶμα. Ἀλαφιαστικὴ καὶ τινάχθηκε ψηλὰ καὶ ἐνοιωσε κοντὰ της, κοντὰ στὸ στόμα της πὺ βιαστικὴ τὴν ἀναπνοὴ καὶ τὸ ἴδιο χέρι σὰν φλο-γισμένο σίδερο νὰ τὴν ἀφίγγῃ σὰν νὰ τὴν πνίξῃ.

Ἐμπήξε μιὰ φωνὴ καὶ ἔξαφνα λευτερώθηκε. Κατόπι ἄκουσε ἄλλωρ καὶ ἀπὸ βήματα νὰ πᾶνε πέρα καὶ κουκουλώθηκε στὴ γωνία τῆς κρεβάτιας. Ἐστρι-μώθηκε ἐκεῖ καὶ ὡς τὸ πρῶτὸ δὲν τὴν ἐπίασε πιά ὕπνος. Δὲν ἔμπορουσε νὰ συλλογιστῇ πῶς ὥρα πέρασε σ' ἐκεῖνο τὸ πάλεμα καὶ ἔτρεψε σὰν τὸ φύλλο. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τινάζεταν ἐπάνω ξαφνιασμένη, γιὰτὶ τὸ κορμί της ὅλο ἔκκεσε καὶ ἀνατρίχιαζε καὶ ἔλεε πῶς ἀκόμα κατὶ τρέχει ἐπάνω του χαϊδευ-τικά. Ὑστερὰ τῆς φανόταν πῶς εἶταν ὄνειρο καὶ ἔ-πιανε τὰ στήθια της, τὰ πόδια της, τὴ μέση της, τὸ κεφάλι της καὶ ἰδὼν ἂν εἶναι στὸν τόπο της. Κι ὅταν βεβαιώθηκε, δὲν πίστευε ὅτι ἔγινε τίποτα καὶ ἀκόμα, δὲν τολμοῦσε νὰ τὸ σκεφθῇ καὶ νὰ τὸ εἰπῇ στὸν ἐαυτὸ της. Σήκωσε τὴ βελόντζα καὶ κύταξε ἔξω. Ἡ μαύρη τζιτζιφιά μονάχα φάνταζε στὸν ξά-στερον οὐρανόν. Στάθηκε ἔτσι κάμποση ὥρα τηρά-γοντας τ' ἀστρία καὶ πὺ ἡμερὴ τώρα συλλογίστηκε πῶς εἶταν ἐκεῖνος καὶ ἀρχισε νὰ βλέπῃ τὸ πάλεμα ἐξ ἀρχῆς καὶ τὴν ἀγωνία της καὶ νὰ ξεδιαλύνῃ χωριστὰ κάθε κίνηση καὶ κάθε προσπάθεια, ἀλλὰ ὅλα μαζί εἶταν ἓνα χάος καὶ μονάχα στὸ ἀγνὸ της στήθος ἐνοιώσε ἀκόμα τὸ ἀποτύπωμα τοῦ χεριοῦ πού ἔσφιγγε περσότερα. Κι ὅταν ἔφτασε σ' αὐτὴ

Ὁ διάλογος μπόσικος, κοινό, χωρίς καμιά εξάρτη, σέρνεται σ' ὅλο τὸ ἔργο δούλος μιᾶς ψυχρότητας τρομερῆς. Καμιά λυγρὰ, καμιά θερμὴ, κανένα χνάρι ἀψηλῆς συγκίνησης. Δημοσιογραφικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, κακοπαρμένη φόρμα τῆς κουβέντας. Ὁ τρόπος ποὺ θέλει νὰ οἰκονομήσῃ ὁ συγγραφεὺς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματός, πρωτόγονος σὺν ἀπελάνητο ξύλο, καὶ ἡ κεντρικὴ ιδέα ποὺ πασιζεῖ νὰ φουθήσῃ ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἀλύγιστη σὰ βάρβαρη κολώνα.

Καὶ μονάχα τὸ διάβασμα τῆς παραπάνου ξερῆς ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου, θὰ δώσῃ μιὰ ιδέα τοῦ τεχνιτοῦ ζετυλιμοῦ του, τῆς χωρὶς καμιά σημασία καθάρσεως, τοῦ χωρὶς δικαιοσύνην δεισμάτος τῆς μιᾶς σκηνῆς μετὰ τὴν ἄλλη. Ὁ συγγραφεὺς θέλησε νὰ μετασφύσῃ δράμα διδακτικόν, καὶ τὴν ὥρᾳ ποὺ ἔγραφε κοίταξε τ' ἀποτελέσματα καὶ πᾶσαι νὰ τὰ δώσῃ σύμφωνα μετὰ τοὺς κανόνες. Οἱ κανόνες τῆς δραματικῆς τέχνης κανένας δὲν ἀρνίεται πῶς ὑπάρχουν, μὰ ἔχουν τὴν ἴδια σημασίαν σὺν τοὺς περιρρήτους κανόνες τῆς γραμματικῆς. Ὑπάρχουν κανόνες νεοκρῆς γραμματικῆς, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ζωντανῆς γραμματικῆς. Μετὰ τοὺς νεκροὺς θὰ μιλήσῃ κανονικὰ μὰ φόρικα, ἐνῶ μετὰ τοὺς ζωντανούς τὴν ἴδιαν ὥρᾳ ποὺ κανονικὰ θὰ μιλήσῃ θὰ σπαρταρῇ ὅλος καὶ ἀπὸ ζωὴ. Βέβαια ὅλη ἡ ζωὴ, ἡ πλάστη ὅλη ἕνας κανὼνας εἶναι, καὶ ὅποιος εἶται δὲν τὸ νοιώθει, ἴδια τὴν ὕπαρξιν ἀρνίεται. Καὶ τὸ δράμα ποὺ σὺν κομᾶτι ζωῆς ξεχωρίζει, κανονικὰ πρέπει νὰ εἶναι στεριωμένο.

Μὰ στὴ «Λίνα Δράκα» ὁ συγγραφεὺς θέλοντας ν' ἀράξῃ στοὺς κανόνες, ξέφυγε ἀπ' αὐτούς, ἀπὸ ἑλλειψὴ τέχνης καὶ γνώσης, καὶ μπῆκε μέσα σὲ δραματικὰ καλοῦπια. Ἐξῆς πῶς μέσα στὸν κανόνα γυρίζεις λεύτερος καθὼς γυρίζεις μέσα στὴν πλάστη, ὅμως μέσα στὸ καλοῦπι εἶσαι ὁ χειρότερος σκαλῆρος, ἔτοιμος γιὰ νὰ πεθάνῃς ἀπὸ ἀσφυξία.

Ἐπρεπε νὰ θριαμβήσῃ ἡ ἀρετὴ (καλοῦπι) καὶ γι' αὐτὸ ἡ Λίνα σκοτώνει τὸ Γάμπρο. Ἐπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ἡ κακία (καλοῦπι) καὶ γι' αὐτὸ ὁ Φραντζέσκος χωρὶς ψυχολογημένη κρίσιν, ἀδικολόγητα, ἄτρονα, ἄτεχνα, σκοτώνει τὸν τοιογλύφον ἐδραῖο. Δὲ λέμε πῶς ὁ θρίαμβος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας τὸ χτύπημα φανερώνονται πάντα σὺν ἑτοιμῇ θεατρικῇ καλοῦπια. Ὅχι, σ' ἄλλη περίστασιν μπορεῖ νὰ στέκονται καὶ ἄλλιως. Ὅμως ἰδὼ ὁ λόγος γιὰ τὸ

ἔργο τοῦ κ. Τ. Ἀμπελά, ποὺ τὸ κινεῖ τὸ ψεύτικο καὶ τὸ τεχνητό.

*

Νὰ μποῦμε στὰ κατέκαττα τῶ σκηνῶν ἑλίκος ὁ κόπος. Θὰ τραβούσαμε τὰ ἐλαττώματα ἕνα ἕνα μετὰ τὸ τσιμπιδάκι, καὶ θὰ γυρίζαμε γενικὰ πάλιν στὶς παρατηρήσεις ποὺ ἀραδιάσαμε. Ὅσο γιὰ τὴ γλωσσικὴ μορφή τῆς «Λίνας Δράκα» μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς τὸ συγγραφεὺς τὸν πῆρε τὸ ρέμα τῆς δημοτικῆς μας. Δὲ θυμούμαστε ἄλλο ἔργο τοῦ Ἀμπελά γραμμένο σὲ τόσο ἀπλὴ γλώσσα. Μὰ μετὰ τοῦτο δὲ βγαίνει τίποτα. Τὸ σημειώνουμε μονάχα σὰ σημάδι τῆς ἐποχῆς μας. Ἦρθε ἡ μέρα ποὺ πολλοὶ γράφουν στὴ δημοτικὴ, χωρὶς καὶ πολλοὶ ν' ἀξίζουν. Μὰ μ' ὅλο τὸ γλωσσικὸ φρεσκάρισμα καὶ ξεκαλοῦρισμα, ἡ τεχντροπία τοῦ Ἀμπελά δὲν ἄλλαξε καὶ τὸ ἔργο του νομίζει κανεὶς πῶς γράφτηκε μετὰ τὴν ἰδέαν ποὺ βασίλευεν ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια, σὺν πρωτοφάνῃ στὰ γράμματα ὁ συγγραφεὺς. Πέρισαν τόσα καὶ τόσα ἀπὸ τότε, ἄλλαξαν γνώμες καὶ τέχνες, φωτίστηκε ἡ ζωὴ, τὸ θέατρο γενικὰ προχώρησε, μὰ οἱ βραχνάδες τῶν «Ἑλληνικῶν γραμμάτων» δὲν παύουν νὰ ὑμνολογοῦνται ἀπὸ τὴς στήλες τοῦ καμωμένου μας Τύπου καὶ νὰ δαρνοστεφώνονται.

Ὅμως κἀκεῖ ἀπὸ τὸ θέρυθρον καὶ τὴ θωπή δόξα, περνᾷ μιὰ συντηρητικότης, μιὰ τεμπελιά, μιὰ στώχεια, μιὰ ἀγραμματοσύνη, μιὰ ἀγαθότητα μυαλοῦ ἀπὸ ἐπίσημη κοινωνία, δημοσιογραφία, καὶ κοινὴ γνώμη ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ φέρῃ τὴν ἀντίδρασιν.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΓΜΑ

ΕΠΙΝΗΜΑΤΑ

Τὰ ἄχραντα περνοῦν μυστήρια
ξέσκεπος τὰ κρατεῖ μετὰ φόβον ὁ λειτουργὸς
καὶ λέει σκυφτός κάποιες εὐνὲς
θανάτου λόγια καὶ ζωῆς
ψυχῶν ἀφίρουν γονατισμάτα
ὅπου περνοῦν πίσω καὶ μπρός
ἐμπνῶ ὁ σταυρὸς ὅπου περνᾷ
ὁ σταυρωμένος λυτρωτής.

Ἀθέλητα σκόβω βουβὸς
σὺν ἀπὸ κάποια δύναμις βαλμένος

καὶ προσκυνῶ τὸ θάνατον
καὶ τὴ ζωὴ μαζί.
Ἐμπνῶ μου ἐντὸς ἑνὸς σταυροῦ
κ' ἕνας ναὸς ἐρημωμένος,
κ' ὕστερα σβύνει ἀμίλητα
νὰ πέθανεν ἢ ζεῖ ;

Ἡράκλειον.

Μ. ΘΕΡΣΙΤΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

Πρὸς τὸν κυρ Γιαννάκη Μελά ἀπὸ Λάρισα τὴς
13 Μαρίου 1825 εἰς Γιάννινα.

Φίλε,

Δὲ σοὺ γένομαι βρετὸς ἀπὸ θέλησίν μου, μόνον ἀπὸ τὸ χαλῆψαι μοναχὸς σου, ἀφόντισ καὶ μ' ἔκαμες φίλον. Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ μὴ γράψω τῶν φίλων μου καὶ ἂς μὴ μοῦ γράρουν. Ἡ ἀφεντιά σου ὡστόσο περιπλεμμένος σὲ λογικὰς φροντίδας, βολετὸ νὰ με θυμᾶσαι σὲ στιγμὰς, ὅπου δὲν ἔδιδας νὰ μοῦ γράψῃς καὶ ὅλα. Μον' ἐγὼ, ὅπου δὲν περᾶω δουλειὰς, βρίσκομαι καὶ σὲ καλλίτερη περίστασιν νὰ σοὺ γράψω ἀπὸ κάποτε, γιὰ νὰ σὲ βεβαιώσω πῶς ἡ φιλική, ὅπου ἐνοίωσας ἀπρὸς γιὰ τὸ ὑποκείμενόν σου, εἶναι πάντα ἡ ἴδια.

Ἀμ πῶς ἐπαντύχαινες, στὸ θεὸ σου, Μελά, πῶς δὲν ξέρω σωροὺς χριτολογημάτων! καὶ ἐγὼ, ἄντα θέλω, καθὼς καὶ ἡ ἀφεντιά σου, ὅποτε γράφεις ; Ὡστόσο μὴ στοχαστῇς πῶς δὲν εἶναι ἀληθινὴ ἡ ἀρχὴ τῆς γράφῃς μου ; δι' γένετα ἀληθινώτερη, φίλε, χάρις, πῶς ἡμῶν νὰ σοὺ ξηγηθῶ μετὰ διό λόγια κατὰ τὴ συνήθειάν μου, δίχως τόσες γύρες. Νὰ σοὺ πῶ, φίλε, ἔχω περᾶνον ὅπου δὲ μοῦ γράφεις. Ἀχ τούτη μου ἡ γλώσσα! ἂν νὰ μὴ μπορεῖ ποτὲ νὰ κρένη καὶ ψέμα, ὅπου δὲ ζημιώνουν κανέναν! Ἐγὼ τὸ εἶχα ὁρατὸν τὸ γιαντικόν τῆς γιαντικῆς ἡμῶν νὰ τῆς δώσω ἕνα καλὸ μάθημα μετὰ τὰ δόντια, ὅποτε τῆς ἔρχονταν ἡ ὄρεξιν νὰ πετιέται τόσο ἐλέφτερα μόνον χρεῶν νὰ μπορῶ νὰ πεισμώνω τὴν ὥρᾳ, ὅπου ἀρτὴ μοῦ κάνει τὰ παιγνιδάκια τῆς καὶ τὸ κακὸ εἶναι, ὅπου τὸ θυμὸ τὸν ἀλησμόνητα μετὰ τὴν ὁλότη !

Ἀχρεὶς περίστασιν τῆς ἡλικίας ὅπου εἶναι, φίλε,

1) Δὲ βγάινω καλά ἂν λείπει τὸ χειρόγραφο χαιρετολογημάτων.

τῇ λεπτομέρειᾳ, ἔκλαψε. Κι ἀνέμετα ἀπὸ τὰ δάκρυα εἶδε ὅλη τὴ ντροπὴν τῆς καὶ ἀπερηγόρητα χάρθηκε μέσα στὴ συμφορὰ. Ἀγάλλια-ἀγάλλια ἔπεσε σὲ μιὰ νάρκη ὡς τὸ πρῶτὸν ποὺ σήμανε ὁ ὄρθρος.

Ὁ παπὰς εἶχε διαβάσει τὸν ἐξάψαλμα καὶ ἔτοιμαζόταν γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν χτύπησε ἡ πόρτα κάτω.

— Ρίνα ! Ἄ ! γκεμίσου, πᾶνε ἰδὲς ποῖος χτυπάει στὴν πόρτα !

Ἐκφρίστηκε καὶ παραξυλισμένη μετὰ φουσκωμένῃ τὰ μάτια κατέβηκε τὴ σκάλα.

Ἐνῶς ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ προκάλυψε τὴν ἀγιωσύνην του, ἐπειδὴς μάθανε πῶς ἐδῶ βρίσκεται ὁ μαστρο-Γληγόρης ὁ ἀγιογράφος, νὰ τοῦ εἶπῃ νὰ πάῃ στὸ χωριὸ νὰ τοὺς διαρῶσθῃ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ; γιὰτὶ αὐτοὶ ἔχουν πανηγύρι «κ' ἦρθα, λέει, πουρνό, γιὰτὶ ἀποδοῦναι τὸ μάθημα, καὶ ἔτρεξα νὰ προφτάσω γιὰ νὰ φκεῖσθῃ ἡ ἀγία εἰκόνα.»

Ὁ Γληγόρης πῆρε τὸ δρόμον καὶ τράβηξε γιὰ τὸ χωριὸ, μπροστὰ ὁ χωρικός καὶ πίσω αὐτός. Χίλιον λογίων ὄνεια καὶ ἐπιθυμίας τοῦ βραχνίζαν τὴν ψυχὴν. Περπατοῦσε καὶ ἡ νυχτερινὴ σκηνὴ ἐρχότανε σὲ κατὰ βῆμα καὶ τοῦ μεθοῦσε τὴ σκέψιν καὶ

τοῦ πλημμύριζε τὸ νοῦ. Φανταζότανε μέσα στὸ σκοτάδι μυστικὰ τὸ μαλακὸ παρθένο δέρμα, τὰ σφιχτὰ σαρκώδη στήθια, τὸ τρυφερὸ καὶ ἀφράτο κορμὶ καὶ τὸ σπαρτάρισμα τῆς νιότης ποὺ θαμπόφεγγε μέσα του. Μετὰ τὸ σκεῖν τὸν ὅμοιο γεμάτον χρώματα καὶ πιστάκια καὶ πινέλα καὶ θλιμμένες Παναγίες καὶ ἀρχαγγέλους φερότους ἀκολουθοῦσε τὸ χωριὰτὴν ἀιλητός καὶ ἕνα χαμόγελο ἀνθοῦσε στὸ μελαχροινὸ πρόσωπόν του. Τοῦ φάνηκε πῶς τῶρα πρώτη φορὰ ἄρχισε νὰ μπαίνει στὴ ζωὴ καὶ μιὰ χαρὰ πλημμύριζε τὰ στήθια του πρωτοαίσθητη. Κι ἄρχισε πάλιν νὰ βλέπῃ τὴ Ρίνα καὶ σχεδίαζε κινούμενον διαχέμα καὶ πῶς θ' ἀποφάσιζε νὰ τῆς τὸ εἶπῃ τὸ ἄλλο τὸ βράδι καὶ εὗρισκε τὰ λόγια, μελέταε τὰ κινήματα καὶ δοκίμαζε τίς μπιτιὰς μήπως καὶ τὴν τρομάξῃ. Κ' οἱ φυσικὲς του ὁρμές οἱ ἀποκοιμισμέναι τὸν κυρίευσαν μέχρι τρέλλης. Κάτι περιεργὸ ὅμως εἶχε γεννηθῇ μέσα του γι' αὐτὴν καὶ τοῦ φαινόταν πῶς εἶχε λησμονήσει τὸ πρόσωπόν της καὶ τὰ σουσοῦμα της καὶ μοναχὰ σὺν κατὶ ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ ξεκαθαρίσῃ τοῦ περυσιαζότανε στὰ μάτια τοῦ νοῦ του. Καὶ τὴ θυμότανε ὅπως τὴν εἶχε ἀισθανθῇ μέσα στὴν ἀγκαλιά του τὴν τελευταίαν φορὰ καὶ θὰ ἤθελε πάντα σὲ σκοτάδι νὰ τὴ φαντάζεται καὶ νὰ τὴ

βλέπῃ. Βαθειὰ του οἱ μέρες τῆς εἶχαν χαθῇ καὶ εἶχαν σθεσθῇ ἀπὸ τὴ μνήμη του καὶ μοναχὰ ἡ βραδιά εἰσὶν εἶταν ἡ ζωὴ της.

Σ' ὅλον τὸ δρόμον πάντα τὰ ἴδια ἐβλεπε καὶ μελετοῦσε ὅσο ποῦ ἔφταναν στὸ χωριὸ.

Ἡ Ρίνα ἐκείνη τὴν ἡμέραν σὲ νὰ ἐξυπνήσῃ σὲ ἄλλον κόσμον. Κάτι τὴν ἐσοίγγε μέσα τῆς καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ξεδιαλύνῃ τί εἶταν αὐτό. Ἡ μέρα ἐδίωξε τὸ νυχτερινὸν τῆς κλάμα καὶ ἕνας πόθος φερούργισε δειλὰ στὰ στήθια τῆς. Ὅλη τὴν ἡμέραν ἔκαμε τίς δουλειὰς τρέχοντας ἐδῶ καὶ τρέχοντας ἐκεῖ σὺν μεθυσμένη κόττι. Δὲν ἔκουε οὔτε τίς κητάρεις τῆς περὶ τῆς οὔτε τίς σιωπηλὰς φοβέρας τοῦ παπᾶ. Κι ὅταν πῆγε νὰ σκουπίσῃ στὴν κάμαρᾳ τοῦ μαστρο-Γληγόρη, ξεχάστηκε κυτᾶζοντας τὰ μισοζωγραφισμένα πρόσωπα μετὰ τίς μακριὰς καὶ ἴσιες μύτες καὶ τίς χαμηλοβλεπούσας καὶ μακροβλεφάρας μωρφές. Ἐγύρισε καὶ εἶδε ὅλες τίς εἰκόνας καὶ ἀνόντας τὸ σκυρὸν τῆς μπροστὰ στὸ Χριστὸ ἀνκοπᾶστηκε τὴν εἰκόνα. Ἐκνέεινε τὸ σταυρὸν τῆς καὶ εἶπε μέσα τῆς : «Πολὺ κάθισα ἐδῶ μέσα καὶ κολάστηκα.» Καὶ βγήκε γιὰ νὰ μὴ ματικατήσῃ.

Τὸ βράδι πλάγιασε κάπως ἡσυχώτερη ἀπὸ τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἔμεινε νὰ κλείσῃ τὸ μάτι τῆς, νό-